

Turnustjenestens fremtid – tallenes tale

FRA FORENINGEN

MARTA EBBING

leder i turnusrådet

ANDERS TARALDSET

Helsepolitisk avdeling
Den norske legeforening

Selv om alle utgiftene ved å ha turnuslege ble kompensert, er det et begrenset potensial for økning av antall turnuslegeårsværk ved sykehusene og i kommunene. Det betyr at det om få år kan bli vanskelig å gi det økende antall turnusleger en tjeneste som fyller målbeskrivelsen.

Det viser tall fra en utredning om turnustjenesten som Legeforeningen nylig har gjennomført og som nå er sendt på høring i organisasjonen (1). Utredningen ble satt i gang etter at landsstyret 1999 vedtok at Legeforeningen skal prioritere arbeidet for å bevare turnustjenesten i sin nåværende form og at det sikres tilstrekkelig antall hjemler for turnusleger i gode kliniske miljøer i sykehus og i primærhelsetjenesten. Det har derfor vært viktig å danne seg et inntrykk av hvor mange turnusleger det egentlig er plass til i dagens helsetjeneste og om en endring i finansieringen av turnustjenesten vil skape mulighet for flere turnusplasser.

Prognoser for turnuslegekull 2000-2006

Antall medisinske kandidater som ønsker turnustjeneste i Norge vil i løpet av de nærmeste årene bli mer enn doblet i forhold til antall turnusleger som har vært en del av den norske helsetjenesten inntil for få år siden. I hele 1996 var det 325 medisinske kandidater som begynte i turnustjeneste i Norge. I løpet av 2000 er det nærmere 600 nye kandidater som starter i sykehustjeneste. 230 begynte 15.1., og minst 367 begynner 15.7. Antall turnusleger som starter i distriktstjeneste i løpet av 2000 er ca. 562, 234 i januar og ca. 328 i juli. Ifølge Fylkeslegen i Oslo er det store problemer med å skaffe plasser.

Det finnes ikke sikre data for hvor mange nordmenn som årlig har begynt å studere medisin i utlandet utenom de oppkjøpte plassene. Vi kan estimere dette studenttallet på grunnlag av opplysninger fra Statens lånekasse for utdanning. Forventet utvikling i kandidatkull i perioden 2000–2006 er gjengitt i tabell 1.

Tabell 1

Prognoser for turnuslegekull 2000-2006

Eksamensår	Kandidater fra medisinstudier etter samordnet opptak i Norge (f.o.m. 2004 inkludert oppkjøpte plasser i utlandet)	Norske kandidater fra medisinstudier utenom samordnet opptak i utlandet	Totalt antall medisinske kandidater beregnet på legevirksomhet i Norge
2000	415	+ 190	605
2001	415	+ 225	640
2002	490	+ 262	752
2003	490	+ 285	775
2004	590	+ 200	790
2005	590	+ 200	790

Eksamensår	Kandidater fra medisinstudier etter samordnet opptak i Norge (f.o.m. 2004 inkludert oppkjøpte plasser i utlandet)	Norske kandidater fra medisinstudier utenom samordnet opptak i utlandet	Totalt antall medisinske kandidater beregnet på legevirksomhet i Norge
2006	590	+ 200?	790?

Turnuslegekullene kan bli mindre dersom ikke alle som tar eksamen i utlandet vil gjennomføre turnustjeneste i Norge. Fra og med 2006 kan turnuslegekullene bli større dersom studiekapasiteten økes ytterligere i Norge eller antall norske studenter i utlandet fortsetter å øke. I tillegg kommer eventuelle utenlandske kandidater fra utlandet. Denne gruppen antas å øke, basert på antall kandidater som de siste årene har satt i gang prosessen for å få godkjent sin utdanning som jevn god med norsk cand.med. eksamen.

Bakgrunn for undersøkelsen

Kapasiteten for turnustjeneste ved aktuelle sykehusavdelinger og i alle norske kommuner er kartlagt via et spørreskjema til avdelingsoverleger ved 267 medisinske, kirurgiske, anestesilogiske, gynekologisk/obstetriske, pediatriske og psykiatriske avdelinger samt til kommunelege I/kommuneoverleger i alle norske kommuner og til alle bydelsoverleger i Oslo. 87 % av sykehusavdelingene svarte, det vil si 231 av 267 mulige. Det mangler svar fra en del psykiatriske institusjoner. 201 av svarene er med i den statistiske analysen. Videre er det innkommet svar fra 340 av 434 av landets kommuner utenom Oslo, og 17 svar fra Oslos 26 bydeler. Det gir en svarprosent på 77, og svarene fra kommunene/bydelene omfatter 74 % av landets befolkning. Resultatene er oppsummert i tabell 2.

Tabell 2

Kapasitet for turnustjeneste ved aktuelle sykehusavdelinger og i kommuner/bydeler gitt forskjellige forutsetninger

Spørsmål	Sykehusavd. som har turnusleger i dag	Sykehusavd. som ikke har turnusleger i dag	Sum sykehus	Kommuner/bydeler som har turnusleger i dag	Kommuner/bydeler som ikke har turnusleger i dag	Sum kommuner/bydeler
Har turnusleger i dag? Ja/nei	66,7%	33,3%	100%	53,1%	46,9%	100%
Hvor mange turnusleger i dag?	525,5		525,5	206,0		206,0
Hvor mange er det/er det pasientgrunnlag for gitt dagens ressurstilgang?	501,3	41,8% ja		195,5 53,3% ja		
Hvor mange turnus legeårsverk er det pasientgrunnlag for om alle utgifter ble kompensert?	525,5 + 105,8 nye	65,5 nye	696,8	206,0 + 57,5 nye	206,0 nye	469,5
Ville tjenesten kunne oppfylle kravene i målbeskrivelsen?	87% ja	47,8% ja		88,2% ja	57,6% ja	
Tror du fastlegeordningen vil øke etterspørselen etter turnusleger?				18,7% ja	16,4% ja	

Spørsmål	Sykehusavd. som har turnusleger i dag	Sykehusavd. som ikke har turnusleger i dag	Sum sykehus	Kommuner/bydeler som har turnusleger i dag	Kommuner/bydeler som ikke har turnusleger i dag	Sum kommuner/bydeler
Beregnet netto antall turnuslegeårsverk det er pasientgrunnlag for om alle utgifter ble kompensert, og målbeskrivelsen kan oppfylles	525,5 + 66,3 nye	50,5 nye	642,3	206,0 + 33,0 nye	113,0 nye	352,0

Prosenttallene gjelder andelen som har svart ja eller gitt kommentarer til det enkelte spørsmål for alle svar for de enkelte gruppene i undersøkelsen.

Sykehusavdelinger som har turnusleger

Avdelingene oppgir å ha til sammen 525,5 turnusleger, i gjennomsnitt 4,01 turnusleger. Tallet er muligens litt for høyt i forhold til det antall turnusleger vi har fått oppgitt fra andre kilder. Det kan tenkes at en del av turnuslegene kan være dobbeltregnet i svar fra flere forskjellige avdelinger og at noen avdelinger regner med medisinstudenter fra utenlandske universiteter som tar sitt «praktiske år» eller liknende, som turnusleger.

Antall turnuslegeårsverk som det er pasientgrunnlag for, varierer fra 0 til 10 med et gjennomsnitt på 3,89 årsverk. Totalt blir det oppgitt at det er pasientgrunnlag for å ha 501,3 turnuslegeårsverk ved de sykehusavdelingene som har svart, altså 24,2 færre årsverk enn det som blir oppgitt ved avdelingene i dag, gitt dagens ressurstilgang.

Dersom alle utgifter ved å ha turnuslege ble kompensert, oppgis det pasientgrunnlag for 631 turnuslegeårsverk totalt. Dette er 20 % flere enn det oppgis i dag og 26 % flere enn det antall det er oppgitt pasientgrunnlag for med dagens ressurstilgang. Dette kan bety at avdelingsoverlegene mener at det kan bli plass til flere turnusleger dersom det tilføres ressurser, selv om pasientgrunnlaget ikke er tilstrekkelig. Ni av ti avdelingsoverleger oppgir at turnuslegene i tilfelle vil kunne få en tjeneste som oppfyller de faglige kravene i gjeldende turnusforskrift med målbeskrivelse (2).

Sykehusavdelinger som ikke har turnusleger

42 % av avdelingsoverlegene ved avdelingene som ikke har turnusleger i dag, oppgir at det er pasientgrunnlag for å ha turnusleger ved avdelingen dersom alle utgifter ble kompensert. Det gir et potensial på 65 nye turnuslegeårsverk ved disse avdelingene. Men bare halvparten av disse avdelingsoverlegene oppgir at tjenesten ved de nye plassene i tilfelle vil kunne oppfylle de faglige kravene.

Kommuner/bydeler som har turnusleger

187 kommuner/bydeler oppgir til sammen 206 turnusleger i dag, varierende fra en til tre. Også her oppgis det pasientgrunnlag for færre turnusleger enn i dag, gitt dagens ressurstilgang.

Dersom alle utgiftene ble kompensert, oppgis det grunnlag for til sammen 264 turnuslegeårsverk i disse kommunene/bydelene. Ni av ti respondenter mener at tjenesten ville oppfylle de faglige kravene.

Kommuner/bydeler som ikke har turnusleger

Mer enn halvparten av kommunene og bydelene som ikke har turnusleger i dag, mener at det er pasientgrunnlag for å ha turnusleger med dagens ressurstilgang. Dersom alle utgifter ble kompensert, oppgir de 146 kommunene/bydelene som har svart, at det er grunnlag for 206 nye turnuslegeårsverk. Seks av ti respondenter oppgir at tjenesten ville oppfylle de faglige kravene.

Etterspørsel etter turnusleger i fastlegeordningen

Alle kommunelege/kommuneoverleger/bydelsoverleger er spurt om de tror fastlegeordningen vil øke eller redusere etterspørselen etter turnusleger. To tredeler av respondentene har svart på dette spørsmålet. Av disse er det tre av fire som tror at fastlegeordningen vil redusere etterspørselen etter turnusleger.

Kapasitet dersom turnustjenesten skal fylle de faglige kravene

På bakgrunn av svarene, vil kapasiteten for turnustjenesten kunne økes dersom alle utgifter ved det å ha turnuslege ble kompensert. Men denne kapasitetsøkningen begrenses betydelig dersom man stiller som krav at tjenesten i tilfelle skal kunne oppfylle de faglige kravene som gjelder for tjenesten i dag.

Dersom alle utgifter ved å ha turnuslege ble kompensert, oppgir avdelingsoverlegene et potensial på 66,3 nye turnuslegeårsværk ved avdelinger som allerede har turnusleger og 50,5 turnuslegeårsværk ved avdelinger som ikke har turnusleger fra før, forutsatt at turnuslegene i tilfelle ville få en tjeneste som oppfyller kravene i målbeskrivelsen. Den totale kapasiteten blir da 642,3 turnuslegeårsværk ved sykehusene. Dette er klart lavere enn antatt behov om få år.

Siden de innkomne svarene ikke omfatter samtlige aktuelle sykehusavdelinger, kan potensialet være inntil 15 % større. Vi tror likevel ikke at det reelle potensialet er så mye større, blant annet på grunn av mulig dobbeltregning av turnuslegene i svarene.

Dersom alle utgifter ved å ha turnuslege ble kompensert, oppgir respondentene et potensial på 33 nye turnuslegeårsværk i kommuner/bydeler som allerede har turnusleger og 113 nye turnuslegeårsværk i kommuner/bydeler som ikke har turnusleger i dag, forutsatt at turnuslegene vil få en tjeneste som oppfyller kravene i målbeskrivelsen. Den totale kapasiteten blir da 352 turnuslegeårsværk i kommuner og bydeler. Med seks måneder obligatorisk turnustjeneste i kommunen vil dette gi plass til 704 turnusleger per år. Også dette er i underkant av det antatte behovet om få år.

Siden de innkomne svarene ikke omfatter samtlige kommuner og bydeler, kan potensialet være inntil 35 % større. Vi tror likevel ikke at det reelle potensialet er så mye høyere, hovedsakelig på bakgrunn av svarene vedrørende fastlegeordningens antatte effekt på etterspørselen etter turnusleger.

Konklusjon

Det synes å være et begrenset potensial for økning av antall turnuslegeårsværk ved norske sykehus og kommuner dersom målbeskrivelsen skal kunne oppfylles, selv om alle utgiftene ved å ha turnuslege ble kompensert. Den totale kapasiteten ved sykehus er anslått til å bli betydelig mindre enn det som er antatt behov om få år. Det antas å være et noe større potensial for økning av antall turnuslegeårsværk i norske kommuner, men også her blir den totale kapasiteten anslått til lavere enn antatt behov om få år. Det er derfor urovekkende at de fleste respondentene som har svart på spørsmålet, mener at fastlegeordningen vil redusere etterspørselen etter turnusleger.

«Behovet» for turnusplasser er her definert som det antall norskutdannede eller norske medisinske kandidater som forventes å melde seg til turnustjeneste i Norge. Fra og med 2004 er dette estimert til 790 kandidater per år. Dette betyr at dersom alle norskutdannede og norske som ønsker det skal få utføre turnustjeneste i Norge om få år, vil det bli langt vanskeligere for turnusleger flest å få en tjeneste som kan oppfylle kravene i dagens målbeskrivelse. Dersom også alle utenlandske kandidater som ønsker det, får turnustjeneste i Norge, vil problemet bli enda større.

LITTERATUR

1. Utredning om turnustjenesten. Oslo: Den norske lægeforening 17. mars 2000
2. Turnustjenesten for leger - forskrifter, retningslinjer, målbeskrivelse og gjennomføring. Rundskriv IK-17/98. Oslo: Statens helsetilsyn, 1998.

Publisert: 20. april 2000. Tidsskr Nor Legeforen.

© Tidsskrift for Den norske legeforening 2025. Lastet ned fra tidsskriftet.no 24. desember 2025.